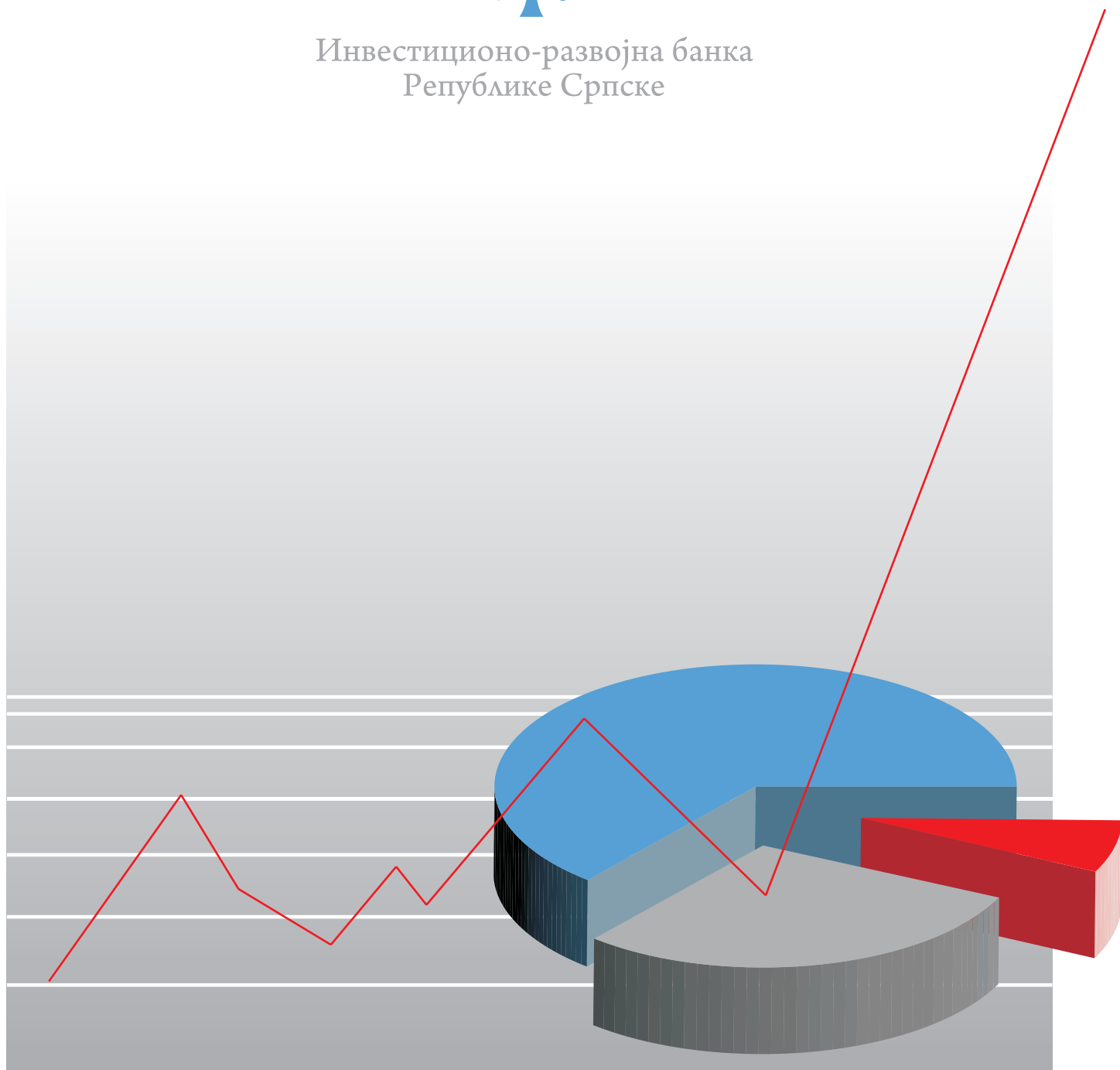

Инвестиционо-развијна банка
Републике Српске

ЕКОНОМСКИ МОНИТОР ИРБРС

МАРТ 2009.

САДРЖАЈ

I САЖЕТАК	1
II У ФОКУСУ	2
2.1 Ефекти глобалне финансијске кризе на Републику Српску	2
2.1.1 Узроци кризе	2
2.1.2 Рецесија у земљама ЕУ	2
2.1.3 Посљедице кризе у БиХ и РС	3
2.1.4 Улога ИРБРС и активности Владе РС у циљу превазилажења економске кризе	4
III РЕАЛНИ СЕКТОР	4
3.1 Индустијска производња РС у 2008. години	4
3.2 Грађевинска активност РС у 2008. години	6
3.3 Тржиште рада	6
3.3.1 Незапосленост	6
3.3.2 Плате и пензије	7
IV ЦИЈЕНЕ И ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР	8
4.1 Цијене	8
4.2 Финансијска тржишта	8
4.2.1 Банкарски сектор	8
4.2.2 Берзе	10
V СПОЉНА ТРГОВИНА	11
VI СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ	12
VII СТАТИСТИЧКИ АНЕКС	14
Индекси физичког обима индустријске производње РС у 2008. години	14
Индекси физичког обима индустријске производње РС по годинама	14
Грађевинска активност РС у 2008. години	14
Незапосленост у РС у 2008. години	14
Просјечне нето плате по секторима у РС у 2008. години, у КМ	14
Просјечне пензије у РС у 2008. години, у КМ	15
Преглед кретања инфлације у РС у 2008. години, мјерена индексом потрошачких цијена CPI	15
Активне каматне стопе у БиХ у 2008. години, у %	15
Спољнотрговинска размјена РС и БиХ у 2008. години, у 000 КМ	15

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

АРС - Анкета о радној снази
РС - Република Српска
БиХ - Босна и Херцеговина
БДП - Бруто домаћи производ
БХАС - Агенција за статистику Босне и Херцеговине
РЗС РС - Републички завод за статистику Републике Српске
ЕУ - Европска Унија
г/г - година на годину (исти период претходне године)
ИРБРС - Инвестиционо-развојна банка Републике Српске
ФБиХ - Федерација Босне и Херцеговине
ЦББХ - Централна банка Босне и Херцеговине
ФЗЗЗ - Федерални завод за запошљавање
ЗЗЗРС - Завод за запошљавање Републике Српске
КМ - Конвертибилна марка
БИРС - Берзански индекс Републике Српске
САД - Сједињене Америчке Државе
EURIBOR - Euro Interbank Offered Rate (Европска међубанкарска каматна стопа)
CPI - Consumer Price Index (Индекс потрошачких цијена)
CEFTA - Central European Free Trade Area (Централноевропска зона слободне трговине)
BELEXLINE - Општи индекс акција Београдске берзе
CROBEX - Службени индекс Загребачке берзе
SASX - 10 - Главни индекс Сарајевске берзе
ФОНД ПИО РС - Фонд за пензијско-инвалидско осигурање Републике Српске
КЛ - Кредитна линија
СДИ - Стране директне инвестиције

ЛИСТА ТАБЕЛА

Табела 1: Стопа незапослености у РС и БиХ према АРС

Табела 2: Раст запослености по дјелатностима у РС

Табела 3: Номинални и реални раст просјечне нето плате у РС

Табела 4: Преглед пласмана ИРБРС по кредитним линијама

ЛИСТА ГРАФИКОНА

- Графикон 1: Стопе раста (г/г) индустријске производње РС, у %
- Графикон 2: Стопе раста (г/г) индустријских сектора РС, у %
- Графикон 3: Стопе раста (г/г) обима прерађивачке производње РС
- Графикон 4: Стопе промјене (г/г) производње и запослености у индустрији РС у 2008. години, у %
- Графикон 5: Стопе промјена (г/г) у грађевинарству
- Графикон 6: Вриједност извршених грађевинских радова у РС, у 000 КМ
- Графикон 7: Кретање броја незапослених у РС и ФБиХ
- Графикон 8: Кретање просјечне нето плате у РС (у КМ)
- Графикон 9: Раст просјечне нето плате по секторима у РС
- Графикон 10: Просјечне пензије у РС (у КМ)
- Графикон 11: Мјесечна инфлација у РС и БиХ, у 2008. години, мјерена индексом потрошачких цијена - CPI (исти мјесец претходне године = 100)
- Графикон 12: Однос кретања укупних цијена, цијена хране и безалкохолних пића и превоза, мјерен CPI (г/г), у 2008. години, Република Српска
- Графикон 13: Инфлација у региону - стопа инфлације у јуну, односно децембру мјесецу, мјерена CPI (г/г), база исти мјесец претходне године
- Графикон 14: Активне каматне стопе у РС (%)
- Графикон 15: Активне каматне стопе у БиХ (%)
- Графикон 16: Укупни кредити у РС (у 000 КМ)
- Графикон 17: Вриједност берзанских индекса у региону, у 2008. години, по мјесецима
- Графикон 18: Вриједност укупног промета на Бањалучкој берзи, по годинама, у КМ
- Графикон 19: Вриједност оствареног промета на Бањалучкој берзи у 2008. години, по мјесецима, у КМ
- Графикон 20: Вриједност тржишне капитализације на Бањалучкој берзи, по годинама, у КМ
- Графикон 21: Компаративни однос спољнотрговинске активности РС у 2007. и 2008. години, у 000 КМ
- Графикон 22: Компаративни однос спољнотрговинске активности БиХ у 2007. и 2008. години, у 000 КМ
- Графикон 23: Вриједност оствареног извоза по становнику, у 2008. години, у КМ
- Графикон 24: Мјесечна динамика извоза и увоза у РС, 2008. година, у 000 КМ
- Графикон 25: Прилив страних директних инвестиција (СДИ) у Републици Српској по годинама (у 000 КМ)
- Графикон 26: Прилив СДИ у РС за 2008. годину по земљама - улагачима (у 000 КМ)
- Графикон 27: Прилив СДИ у РС за 2008. по дјелатностима - секторима (у 000 КМ)

Глобална економија је у 2008. години суочена са два негативна макроекономска тренда, која су се такође дјелимично рефлектовала на РС и БиХ, те тако потврдила да је домаћа економија интегрални дио ширег економског амбијента. **Константно убрзавање инфлаторних кретања**, подстакнуто растом цијена нафте и прехранбених производа на свјетским тржиштима, **обиљежило је прво полугодиште протекле године**. У другој дијелу године, **финансијска криза**, која своје коријене вуче из америчке хипотекарне кризе, је почела **попримати глобалне размјере**. Европска унија, као и многе друге развијене економије, су ушле у рецесију током трећег и четвртог квартала 2008. године. У истом периоду почели су да се појављују први знакови преливања финансијске кризе у реални и спољни сектор.

Макроекономски показатељи из 2008. године показују да је **домаћа привреда била значајно погођена првим од два наведена негативна тренда тј. растом инфлације**. У РС, просјечна годишња инфлација у 2008. години, мјерена индексом потрошачких цијена, је достигла 7,2% док је исти индикатор на нивоу БиХ износио 7,4%. **Посљедице глобалне финансијске кризе су, такође, почеле да се рефлектују на домаћа макроекономска кретања у 2008. години**. Спољнотрговинска размјена, осим проблема перманентног продубљивања трговинског дефицита, који је на нивоу БиХ достигао износ од 9,57 милијарди КМ, у посљедњем кварталу 2008. године се суочила са трендом благог смањења обима размјене (на страни извоза и увоза), **иницираног успоравањем глобалне економије и падом тражње на домаћем и свјетским тржиштима**. Тржиште капитала је у 2008. години **забиљежило константан пад вриједности берзанских индекса**, ниску ликвидност и недостатак значајније тражње за домаћим хартијама од вриједности. У 2008. години **дошло је и до смањења прилива страних директних инвестиција** у РС (брutto прилив 302 милиона КМ, нето прилив 166 милиона КМ), односно враћања на износе који су биљежени прије рекордне 2007. године.

С друге стране, у 2008. години, у РС је **забиљежен раст индустријске производње од високих 16,8%, првенствено потпомогнут покретањем производње унутар нафтне индустрије**. Сектор грађевинарства је, такође, у 2008. години **остварио експанзију вриједности грађевинских радова од 11,8%**. **Пад незапослености у РС од 3,4%, праћен је повећањем просјечних плата (+29%) и пензија (+27,8%) док су укупни кредитни пласмани остварили раст од 36,8%**.

Снажније испољавање ефеката глобалне финансијске и економске кризе на домаћу економију може се очекивати у наредном периоду, односно током 2009. године. У циљу очувања стабилности РС економије те спречавања стагнације привредних активности, **Влада РС је дефинисала пакет стимулативних и рестриктивних мјера** усмјерених ка изласку из споменуте кризе. У складу с тим, **ИРБРС ће, такође, повећати обим својих активности у циљу контрацикличног дјеловања**, те амортизовања негативних ефеката кризе.

2.1 Ефекти глобалне финансијске кризе на Републику Српску

2.1.1 Узроци кризе

Почетак финансијске кризе у САД узрокован је **неадекватном политиком контроле кредитног ризика** америчких банака, које су током 2001. године, под снажним конкурентским притиском, почеле да одобравају хипотекарне кредите лицима са нижим кредитним рејтингом у вријеме када је америчко тржиште некретнина биљежило велику експанзију. У складу с тим, цијене некретнина у САД, у периоду од 1992.-2006. године, су биљежиле прогресивни раст.

Коријени финансијске кризе у САД налазе се у тзв. „subprime“ кредитима. Ријеч је о производу америчких пословних банака које су другоразредне хипотекарне кредите „препакивале“ у хартије од вриједности и продавале их инвеститорима на Вол Стриту. Захваљујући том, релативно новом финансијском инструменту, банке које су изворно одобравале хипотекарне кредите добиле су могућност да масу тих кредита уједине и створе једну нову хартију од вриједности за коју се претпостављало да не носи финансијски ризик након продаје новом власнику. Због очекивања мањег ризика пословне банке су почеле да дају милионске кредите својим клијентима, чак и онима са неадекватним инструментима обезбјеђења. С друге стране, велике банке које су куповале ове кредите, очекивале су да ће цијене некретнина расти, а оне на тај начин остваривати високе зараде. Међутим, дошло је до супротних кретања на тржишту некретнина које су проузроковале поремећаје на финансијском тржишту. Услијед успоравања америчке економије, пораста инфлације те растућих камата, појавиле су се потешкоће са отплатама кредита те је цијели систем почео западати у тешкоће, а велике инвестиционе банке су морале преузети обавезе својих предузећа кћери. Као посљедица тога, цијене некретнина, које су служиле као колатерал при подизању кредита, су почеле да биљеже значајан пад у 2008. години, што је обезвриједило кредите за које су биле везане, стварајући велике губитке финансијским посредницима. Неке банке, а међу њима чак три од укупно пет највећих свјетских инвестиционих банака, накнадно преузете обавезе једноставно нису успјеле преживјети¹.

2.1.2 Рецесија у земљама ЕУ

Настала системска криза, зачета у САД, **попримила је глобални карактер**, а значајне посљедице осјетиле су и земље ЕУ. У трећем кварталу 2008. године, **привреда еврозоне ушла је у своју прву техничку рецесију**², с обзиром на стопе раста од по -0,2%³ у два узастопна квартала. Криза са којом се суочавају земље ЕУ сматра се најтежом у периоду послје II свјетског рата и пореди се са великом економском кризом из 1929. године.

На пад привредне активности у еврозони највише су утицале Њемачка, као највећа европска извозница, самим тим и веома осјетљива на глобалне потресе, потом Италија, Финска, Данска, Шведска, Естонија и Велика Британија. Француска, као друга по величини привреда еврозоне, избјегла је рецесију остваривши минимални раст од 0,1%⁴. Статистички подаци указују да је **само девет земаља чланица остварило позитивне стопе раста** у трећем кварталу 2008. у односу на претходни квартал исте године⁵. Према процјени Европске комисије, шеснаест држава еврозоне ће у 2009. остварити негативан раст од -1,9%, док ће цијела ЕУ забиљежити контракцију БДП од -1,8%⁶.

Европска Комисија у свом извјештају за јануар 2009.⁷, наводи да се у текућој години очекује пад приватне потрошње и приватних инвестиција у ЕУ, те се као кључ изласка из кризе види **стимулисање јавне потрошње и инвестиција** које имају за циљ амортизацију негативних ефеката у приватном сектору.

С обзиром да текућа криза има специфичне ефекте на поједине земље чланице, улазак у рецесију, навео је ЕУ на **увођење координисаних мјера за сузбијање кризе**. У децембру 2008. године, Савјет Европе је изгласао план подстицаја привреди ЕУ. Ријеч је о фискалном пакету од 200 милијарди евра за стимулацију посустале привреде чланица ЕУ. План је састављен према потребама и ситуацијама у државама чланица и има за циљ да се поврати

1. Три настрадале инвестиционе банке су: **Lehman Brothers** који је банкротирао, **Merrill Lynch** продана највећој америчкој банци Bank of America и **Bear Stearns** преузет од стране JP Morgan. Двије преостале од пет највећих инвестиционих банака, **Goldman Sachs** и **Morgan Stanley**, претворене су у комерцијалне банке.

2. Техничка рецесија представља пад привредне активности једне земље у два узастопна квартала.

3. Извор: Eurostat newsrelease euroindicators 4/2009, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

4. III квартал 2008. у односу на II квартал 2008., <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

5. Eurostat newsrelease euroindicators 4/2009, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

6. Interim forecast January 2009, European Commission.

7. Interim forecast January 2009, European Commission.

изгубљено повјерење улагача и потрошача. **Позитивни ефекти предузетих мјера се не могу очекивати у кратком року**, а побољшања и наставак економског раста се очекују почетком 2010. године, када се средства из фискалног система, упумпана у финансијски систем, прелију у реални сектор привреде кроз трансакционе механизме.

У циљу сузбијања рецесије, **Европска централна банка је снизила своју референтну каматну стопу** четврти пут за редом и од јануара 2009. године износи 2%⁸, најниже од 1951. године, што је у комбинацији са падом инфлације резултовало смањење EURIBOR на 2,176%⁹. Међутим, евидентно је да овај потез није био довољан за спречавање успорења економског раста те појаву рецесије у неким земљама ЕУ.

2.1.3 Посљедице кризе у БиХ и РС

Када је ријеч о БиХ и РС, **још увијек се не може говорити о постојању директне финансијске кризе на овим просторима у 2008. години**. Наш финансијски сектор, а прије свега банкарски, није учествовао у трансакцијама финансијским дериватима који су изазвали ланчане поремећаје у развијеним земљама те нас криза није погодила директно. На основу тренутно доступних показатеља може се очекивати да би финансијски систем БиХ и РС могао изаћи из глобалне финансијске кризе без значајних негативних посљедица у случају изостанка додатних економских шокова који би повећали могућност настанка кризе (нпр. крах неке од значајних европских банака-мајки или значајно продужење или продубљење глобалног рецесионог стања).

За банкарски сектор БиХ је карактеристично постојање строгих мјера везаних за минималну ликвидност и одговарајући капитал, као и висока стопа обавезне резерве коју банке морају држати код ЦББХ. Показатељи односа висине капитала и активе банака БиХ износи око 16%, док у земљама западне Европе овај индикатор износи око 11% или 12% што упућује на бољу капитализованост наших банака. У циљу обезбјеђења додатне ликвидности домаћих банака и превазилажењу финансијске кризе и кризе ликвидности, ЦББХ је предузела мјере увођења диференциране стопе обавезне резерве. Стопа обавезне резерве на депозите рочности до једне године, износи 14%, док се стопа резерве на депозите орочене на период дужи од једне године смањује на 10%. Агенција за осигурање депозита је, такође, усвојила и повећања износа осигурања депозита грађана у комерцијалним банкама са износа од 7.500 КМ на 20.000 КМ што представља још један сигнал усмјерен ка повећању стабилности домаћег финансијског система.¹⁰ Велике банке у БиХ, углавном представљају кћерке банака из западне Европе и њихов удио унутар страних банкарских групација је веома мали и износи око 3-5%¹¹, те уколико се јави потреба, велике групације би требале бити у могућности да помогну својим банкама-кћеркама у БиХ.

Међутим, како је БиХ интегрални дио финансијских тржишта Европе, ни она **није изолована од индиректних ефеката финансијске кризе, који ће се посебно одразити на реални сектор**. Слично ситуацији у ЕУ, у наредном периоду се очекују притисци који ће довести до **значајних потешкоћа у домаћој привреди**. Услијед отежаног приступа капиталу, те смањења домаће и иностране тражње за робама и услугама, очекује се да ће доћи до редукције приватних инвестиција што би могло утицати на смањење нивоа производње, раст незапослености те контракцију извоза. Такође, један од проблема с којима би се РС и БиХ могле суочити, јесте смањење текућих трансфера из иностранства који се великим дијелом користе за финансирање високог спољнотрговинског дефицита.

Треба нагласити да **доступни економски подаци за 2008. још увијек не показују значајније потешкоће у реалном сектору**, те би **евентуалне негативне посљедице могле постати видљиве током 2009. године**, након што се ефекти глобалне финансијске нестабилности, путем трансмисионих механизма, рефлектују на секторе реалне економије у РС и БиХ. Прије свега, очекује се да нагла контракција потражње на иностраним тржиштима утиче на смањење наруџби за извозно орјентисана предузећа, посебно она из области прераде дрвета, текстила, коже и обуће која се великим дијелом баве дорадним пословима. Пад потражње би могао довести до смањења производње у овим предузећима, резултујући с једне стране отпуштањем радне снаге, повећањем незапослености, те падом индустријске производње и директних и индиректних буџетских прихода. **Све ово би као резултат имало смањење укупне економске активности у РС и БиХ**. У овом тренутку је веома тешко квантификовати очекивана успорења привредних активности, међутим, сигурно је да су она у директној зависности од стања у привредама главних трговинских партнера РС и БиХ. У циљу превазилажења негативних ефеката финансијске и економске кризе, Влада РС и ИРБРС су идентификовале низ активности које су представљене у следећем поглављу.

8. Извор: Европска централна банка, www.ecb.int

9. Шестомјесечни EURIBOR на дан 30.01.2009., www.euribor.org.

10. Извор података: Централна банка БиХ

11. Извор података: Централна банка БиХ

2.1.4 Улога ИРБРС и активности Владе РС у циљу превазилажења економске кризе

У моменту када индиректне посљедице кризе нису заобишле БиХ, па тиме ни РС, **улога ИРБРС долази до пуног изражаја**. Једна од најважнијих улога развојних банака, којима припада и ИРБРС, је **контрациклично дјеловање**, дакле повећање активности у периодима економских криза, с циљем превазилажења истих.

Република Српска посједује значајну предност у односу на већину земаља региона, а то су финансијска средства остварена продајом Телекома РС, од којих се већи дио пласира преко ИРБРС. Споменути средства нису везана за EURIBOR те обезбеђују додатну ликвидност као и сигуран **извор дугорочног капитала** финансијским посредницима, преко којих ИРБРС оперише, те су индиректна гаранција која смањује могућност великих потреса на финансијском тржишту РС. Такође, ИРБРС, у сарадњи са Свјетском банком и Европском инвестиционом банком, ради на успостављању нових кредитних линија усмјерених ка подршци малим и средњим предузећима те извозно оријентисаним привредним субјектима. На овај начин ИРБРС ће обезбједити додатна средства извозницима у циљу осигуравања додатне ликвидности домаћим извозно оријентисаним привредним субјектима те ће на тај начин имати значајну улогу у превазилажењу финансијске кризе у РС.

У циљу одржавања стабилности унутар домаће економије, **Влада РС је дефинисала пакет мјера за ублажавање ефеката свјетске економске кризе у вриједности 1,6 милијарди КМ.**¹² Споменути пакет укључује подршку реалном сектору кроз кредитне линије ИРБРС, јавне инвестиције у износу од преко 667 милиона КМ, инвестиције у електроенергетски сектор од око 223 милиона КМ, те подстицаје пољопривреди у износу од 80 милиона КМ. Посебна пажња је усмјерена на ограничавање буџетске потрошње, и то, у оном дијелу који се односи на текуће трошкове, те повећање капиталних инвестиција и јавних радова који би великим дијелом допринијели што безболнијем превазилажењу посљедица кризе. Дио мјера се такође односи на подршку извозницима, како би се одржао ниво спољнотрговинске размјене те пружила одговарајућа подршка извозно оријентисаним домаћим произвођачима.

III РЕАЛНИ СЕКТОР

3.1 Индустијска производња РС у 2008. години

У 2008. години је дошло до значајног убрзања раста физичког обима индустијске производње РС у односу на претходну годину. Оствареном стопом раста у 2008. години индустрија наставља континуитет експанзије из 2005. и 2006. године која је била само привремено прекинута током 2007. године.

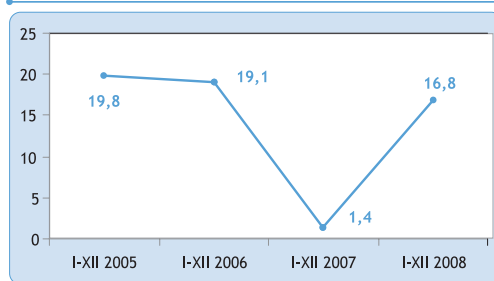
У 2008. години су, за разлику од 2007. године када је сектор електричне енергије забиљежио негативан раст, сва три сектора индустијске производње РС остварила повећање обима производње. Највећа експанзија у односу на 2007. годину остварена је у сектору производње и снабдијевања електричном енергијом, гасом и водом.

Као **основни разлози убрзања раста физичког обима индустијске производње РС у 2008. години, у односу на претходну годину, могу се навести већи обим производње електричне енергије** услјед непостојања значајнијих непланираних застоја у раду термоелектрана (карактеристично за 2007. годину), **раст производње у рудницима услјед експанзије производње у термоелектранама и повећане грађевинске активности у РС, те почетак прераде нафте путем старе линије у рафинерији нафте у Броду (званично пуштена у рад 27. 11. 2008.).**

Реконструкција и почетак рада рафинерије у Броду, након приватизације нафтне индустрије РС, је догађај који је од изузетног значаја када је у питању прерађивачка, односно индустријска производња РС. Значај је још

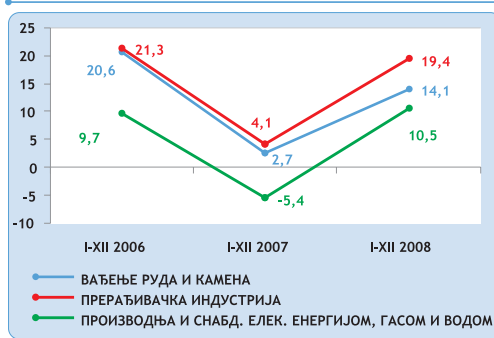
12. Извор: Приједлог мјера за ублажавање негативних ефеката свјетске економске кризе на привреду РС.

Графикон 1: Стопе раста (г/г) индустријске производње РС, у %

Извор: РЗС РС

Графикон 2: Стопе раста (г/г) индустријских сектора РС, у %

Извор: РЗС РС

већи ако се има на уму да је покретање рафинерије дошло у моменту свјетске финансијске и економске кризе, те значајних колебања и шокова на тржишту нафте. Прерада нафте у домаћим капацитетима треба да **допринесе већој сигурности у снабдевености домаћег тржишта нафтним дериватима и смањеној осјетљивости на екстерне шокове на овом пољу**, обезбјеђују посла већем броју домаћих коопераната и њиховој већој запослености, повећању извоза, те већим буџетским приходима.

Значај почетка рада рафинерије за прерађивачку индустрију РС може се видјети и из података о мјесечном кретању производње у овом индустријском сектору (графикон 3). Међутим, приликом тумачења ових података треба имати на уму да се не може рећи да је пораст производње у прерађивачкој индустрији у последња два мјесеца 2008. године искључиво посљедица почетка рада нафтног сектора Српске, иако је његов допринос свакако највећи, јер је током новембра и децембра дошло до повећања производње и у другим дјелатностима прерађивачке индустрије, а издвајају се производња прехранбених производа и пића (новембар +1,6 г/г, децембар +22% г/г), хемикалија и хемијских производа (новембар +5,2% г/г, децембар +17% г/г) и производња намјештаја (новембар +47,7% г/г, децембар +41,3% г/г)¹³. Такође, на бази података о мјесечном кретању производње у највећем индустријском сектору Српске, као и значајном утицају нафтног сектора на укупну прерађивачку производњу може се закључити да постоји слаба диверзификација овог сектора, а као последица тога и његова већа осјетљивост на екстерне поремећаје.

Графикон 3: Стопе раста (г/г) обима прерађивачке производње РС

Извор: РЗС РС

Прерада сирове нафте од 1,32 милиона тона годишње¹⁴, колико износи капацитет старе линије, скоро потпуно треба да задовољи потребе РС и БиХ¹⁵ за овим енергентом и да на основу тога елиминише потребе за увозом прерађене нафте. Умјесто увоза прерађене нафте сада ће се великим дијелом увозити сирова нафта ниже цјеновне вриједности што би као резултат требало имати благу контракцију спољнотрговинског дефицита.

Такође, у наредном периоду се очекује и изградња нове линије за прераду нафте, која би била усаглашена са европским стандардима, чиме би РС и БиХ добиле могућност да постану и значајне извознице овог енергента јер би у том случају годишњи капацитет рафинерије за прераду сирове нафте износио 4,2 милиона тона¹⁶.

Према подацима Владе РС¹⁷, а под претпоставком пуног коришћења капацитета старе линије, рафинерија би у 2009. години требала да подигне укупни ниво индустријске производње у РС за око 9%.

На основу података о оствареном расту индустријске производње те кумулативном паду броја запослених радника у индустрији (графикон 4) може се закључити да је у **2008. години дошло до раста продуктивности домаће привреде**. С једне стране ово представља позитиван индикатор који утиче на повећање конкурентности домаћих произвођача те смањење трошкова производње. С друге стране раст продуктивности, условљен растом физичког обима индустријске производње те падом запослености, ставља додатни притисак на тржиште рада. Детаљни подаци о тржишту рада су представљени у трећем дијелу поглавља које се односи на реални сектор (бр. 3.3).

Графикон 4: Стопе промјене (г/г) производње и запослености у индустрији РС у 2008. години, у %

Извор: РЗС РС

13. Републички завод за статистику Републике Српске.

14. Енергетски биланс Републике Српске за 2008. годину.

15. Према подацима из Енергетског биланса Републике Српске за 2008. годину увоз нафтних деривата у 2007. години у БиХ износио је 1,4 милиона тона од чега се 460 хиљада тона односи на РС.

16. Мјере Владе РС за ублажавање негативних ефеката свјетске економске кризе на Републику Српску.

17. Економска политика Републике Српске за 2009. годину.

3.2 Грађевинска активност РС у 2008. години

Током 2008. године настављена је експанзија грађевинске активности РС али са успореним интензитетом у односу на прошлу годину. Вриједност извршених грађевинских радова у РС у 2008. години је порасла за 11,8% г/г и мања је за 17,8 процентних поена у односу на 2007. годину. Број радника на грађевинским радовима забиљежио је супротан тренд у истом периоду и у 2008. години већи је за 2,3 процентна поена.

Као основни разлози наставка раста грађевинске активности у РС и веће вриједности извршених грађевинских радова у 2008. години могу се навести повећање цијена некретнина, раст плата и кредита¹⁸, те повећане активности на пољу изградње, реконструкције и модернизације путне инфраструктуре.

Према подацима о мјесечној вриједности извршених грађевинских радова, с обзиром да је грађевинарство активност изразито сезонског карактера чији интензитет у првом и четвртном кварталу првенствено зависи од метеоролошких услова, не може се рећи да су у 2008. години видљиви негативни ефекти економске кризе на овај сектор привреде. Исто тако, због значајнијег раста базе и утицаја инфлације тешко је и извући закључак о стварном физичком обиму извршених грађевинских радова. Очекује се да ефекти економске кризе на овај сектор буду видљиви у 2009. години и то у виду успорене грађевинске активности у домену приватног сектора али се исто тако очекује да наведено успорење буде компензовано најављеним јавним радовима (ауто-путеви, модернизација жељезница, термоелектране).

3.3 Тржиште рада

3.3.1 Незапосленост

Иако је незапосленост у РС и даље на високом нивоу, у 2008. години је настављено смањење броја регистрованих незапослених лица. Просјечан број незапослених особа у 2008. години износио је 135.102¹⁹, што представља **смањење од 3,4%** (г/г). Исти показатељ у ФБиХ биљежи нешто бржи пад у 2008., односно смањење од 6,7% у односу на 2007. годину.

Да је дошло до пада незапослености у РС, потврђују и подаци међународно упоредиве Анкете о радној снази²⁰, према којој је стопа незапослености у 2008. мања за 5 процентних поена у односу на прошлу годину (Табела 1).

Према подацима Завода за запошљавање РС, просјечан број незапослених лица брисаних са евиденције ради запослења²¹ у 2008. повећао се за 65 особа у односу на просјек 2007. године, што дјелимично објашњава да се број незапослених у РС смањило због реалног запошљавања.

Према статистичким подацима, у септембру 2008. године, број запослених лица у РС је износио 259.417²² и

18. Према подацима Агенције за банкарство РС раст кредита у првих девет мјесеци 2008. године, а у односу на крај 2007. године износио је 26%.

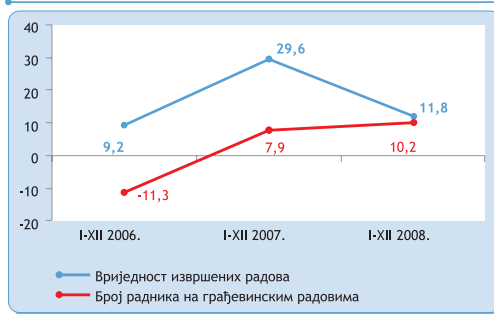
19. Калкулација ИРБРС на основу мјесечних података ЗЗЗРС.

20. Анкета се врши према методологији Међународне организације рада (International Labour Organization - ILO).

21. Просјечан број незапослених лица брисаних ради запослења у РС износио је 2.458 лица у 2008. и 2.393 лица у 2007. години.

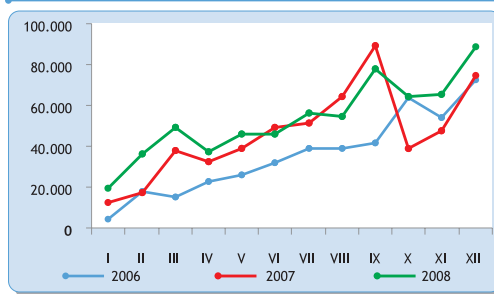
22. Подаци о броју запослених лица у РС се објављују два пута годишње, у марту и септембру.

Графикон 5: Стопе промјена (г/г) у грађевинарству

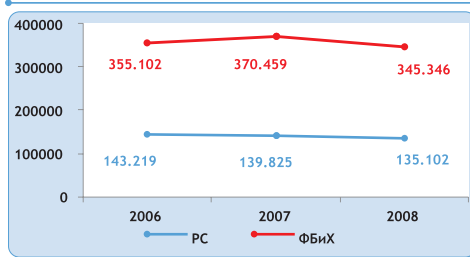
Извор: РЗС РС

Графикон 6: Вриједност извршених грађевинских радова у РС, у 000 КМ

Извор: РЗС РС

Графикон 7: Кретање броја незапослених у РС и ФБиХ

Извор: ЗЗЗРС и ФЗЗЗ ФБиХ

Табела 1: Стопа незапослености у РС и БиХ према АРС

Опис	2007	2008
Босна и Херцеговина	29,0	23,4
Република Српска	25,5	20,5

Извор: РЗС РС и БХАС

остварио **благ** пораст од **0,1%** у односу на исти период претходне године. У наредној табели се може видјети да је раст запослених у државној управи биљежио знатно нижи раст у односу на друге секторе што представља позитиван индикатор.

Позитивни показатељи на тржишту рада **одраз су привредног раста РС** што је довело до отварања нових радних мјеста. Како тренутно постоји бојазан од посљедица глобалне финансијске кризе на реални сектор РС, **евентуални пад привредне активности могао би довести до супротног тренда** повећања броја незапослених лица у наредном периоду.

3.3.2 Плате и пензије

У РС је током 2008. године **забијежена убрзана експанзија плата** чиме су доведене на ниво изнад плата у ФБиХ²³. Просјечна нето плата у РС за 2008. годину износила је 755 КМ што у односу на просјек 2007. представља **повећање од 29%**. Исти тренд је евидентан и у БиХ гдје су просјечне нето плате у 2008. расле за 19,3% (г/г) и достигле износ од 752 КМ.

Висока стопа инфлације у РС у 2008. години, утицала је да разлика између номиналног и реалног раста плата буде већа него што је то било у 2007. години²⁴. Просјечне нето плате у РС оствариле су реални раст од 21,8%, с обзиром да је инфлација мјерена индексом потрошачких цијена у 2008. години износила 7,2%²⁵. (Табела 3)

Изразитој експанзији плата у РС, посебно је допринијело повећање плата по појединим привредним секторима, и то **нарочито у области јавног сектора** што је приказано на Графикону 9.

У периоду који слиједи је **нереално очекивати значајнији раст плата у РС**, посебно када је јавни сектор у питању, с обзиром да је 2009. година проглашена годином штедње те се плате настоје одржати на нивоу из 2008. године.

Са почетком 2009. године, у РС се прешло на **брuto обрачун личних примања** који се примјењује у ширем региону. На тај начин се ствара конкурентнији пословни амбијент, а формирање цијена рада и исказивање трошкова постаје упоредиво са земљама у окружењу и ЕУ.

Када је ријеч о пензијама у РС, **њихов раст у 2008. години био је усклађен са кретањем плата**. Просјечна пензија у 2008. години, износила је 294 КМ²⁶ што је повећање од 27,8% (г/г). Нешто већи раст пензија у РС би се могао објаснити знатно бржим растом доприноса Фонда ПИО.

Табела 2: Раст запослености по дјелатностима у РС

Дјелатности	IX 2008/IX 2007 (%)
Финансијско посредовање	18,7
Прерађивачка индустрија	14,4
Грађевинарство	14,2
Вађење руде и камена	13,5
Државна управа	4,5

Извор: РЗС РС и калкулације ИРБРС

Графикон 8: Кретање просјечне нето плате у РС (у КМ)

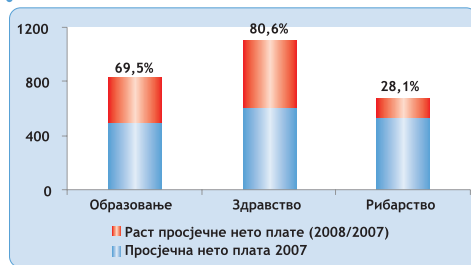
Извор: РЗС РС

Табела 3: Номинални и реални раст просјечне нето плате у РС

Опис	2008 / 2007 (%)
Номинални раст	29,0
СРП	7,2
Реални раст	21,8

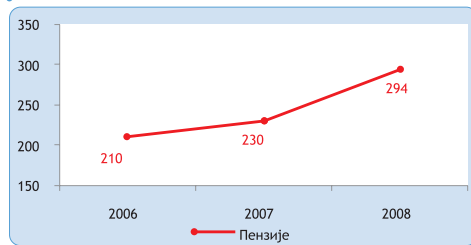
Извор: РЗС РС и калкулације ИРБРС

Графикон 9: Раст просјечне нето плате по секторима у РС

Извор: РЗС РС

Графикон 10: Просјечне пензије у РС (у КМ)

Извор: Фонд ПИО РС и калкулације ИРБРС

23. Просјечна нето плата за 2008. годину у ФБиХ је износила 751,3 КМ.

24. У 2007. години је инфлација, мјерена индексом потрошачких цијена, износила 1,1%.

25. Према подацима РЗС РС, индекс потрошачких цијена за 2008. годину у односу на 2007. износи 107,2.

26. Калкулација ИРБРС на основу мјесечних података Фонда ПИО.

IV ЦИЈЕНЕ И ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

4.1 Цијене

Просјечна стопа инфлације, мјерена индексом потрошачких цијена-СРП (г/г), у 2008. години у Републици Српској (РС) износи 7,2%, односно на нивоу БиХ, 7,4%. Увозна зависност домаће економије у комбинацији са убрзаним растом цијена нафте и прехранбених производа, у првом полугодишту 2008. године, неповољно је утицала на ниво инфлације, те јој дала карактер узевене.

Посматрано помјесецима 2008. године, годишња стопа инфлације у РС, у компарацији са БиХ годишњом стопом инфлације, биљежи благо заостајање (види Графикон 11) што упућује на присуство интензивнијег тренда раста општег нивоа цијена у остатку БиХ. Од јула мјесеца, када достиже свој врхунац²⁷, инфлаторни притисак почиње губити на интензитету. Овај тренд је нарочито наглашен у последњем кварталу 2008. године (види Графикон 11). Међутим, и поред стабилизације цијена нафте и прехранбених производа током другог полугодишта, снажан инфлаторни притисак из првог полугодишта, задржао је општи ниво цијена на релативно високом нивоу.

У 2008. години, примарни импулс интензивирању домаће инфлације потиче од раста цијена хране и безалкохолних пића (11,2% г/г) и превоза (12,5% г/г) (види Графикон 12).

Смиривање инфлаторних притисака присутно је у ширем региону (види Графикон 13). С обзиром да се не очекује израженији раст цијена нафте и прехранбених производа, као и на одређене Владе РС да ограничи раст плата у јавном сектору, што посредно утиче на обим личне потрошње, у наредном периоду можемо рачунати на даље успоравање инфлаторних кретања.

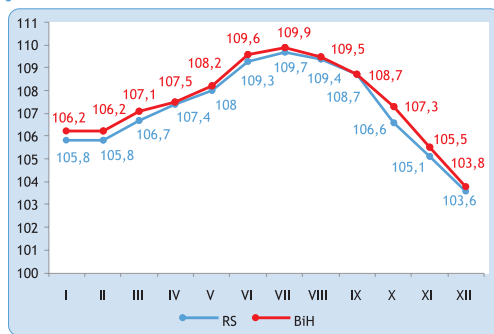
4.2 Финансијска тржишта

4.2.1 Банкарски сектор

У првих шест мјесеци 2008. године, активне каматне стопе у РС су наставиле тренд пада из 2007. године, док је у другој половини 2008. године евидентан раст камата на кредите што је и графички представљено (Графикон 14).

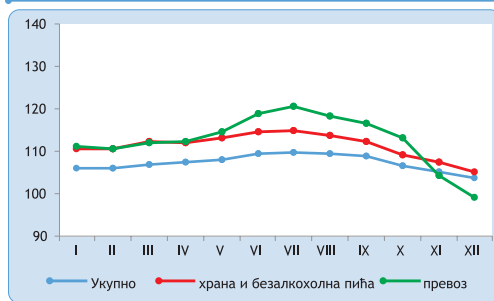
На повећање активних камата у РС је утицао стални раст референтне каматне стопе на ЕУ тржишту која свој рекорд од 5,448%²⁹ достиже у октобру 2008. године, након чега EURIBOR биљежи свакодневни

Графикон 11: Мјесечна инфлација у РС и БиХ, у 2008. години, мјерена индексом потрошачких цијена - СРП (исти мјесец претходне године = 100)

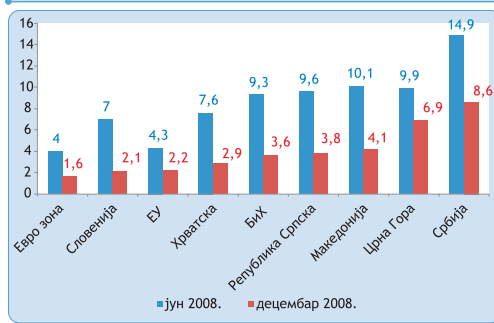
Извор: РЗС РС

Графикон 12: Однос кретања укупних цијена, цијена хране и безалкохолних пића и превоза, мјерен СРП (г/г), у 2008. години, Република Српска

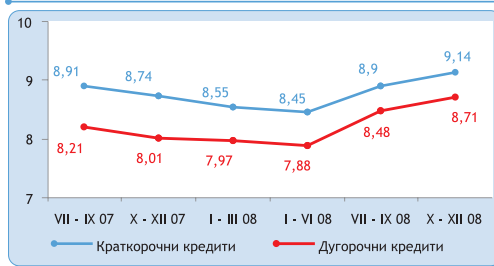
Извор: РЗС РС

Графикон 13: Инфлација у региону - стопа инфлације у јуну, односно децембру мјесецу, мјерена СРП (г/г), база исти мјесец претходне године

Извор: Државна статистичка тијела

Графикон 14: Активне каматне стопе у РС (%)²⁸

Извор: Агенција за банкарство РС

27. Временски се поклапа са рекордном цијеном нафте, од 11.07.2008. године - 147,27 \$ за барел.

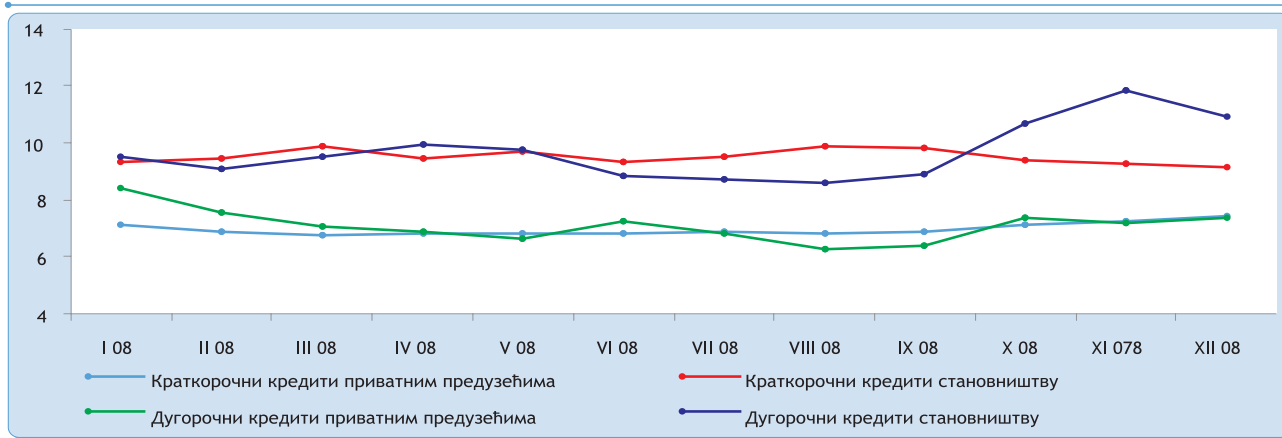
28. Агенција за банкарство РС је почела са објављивањем података о каматним стопама од септембра 2007. године и то на кварталном нивоу.

29. Шестомјесечни EURIBOR на дан 9.10.2008. године, www.euribor.org.

пад³⁰. И поред пада EURIBOR-а, каматне стопе у РС нису кориговане на ниже. Као додатни разлози за раст камата наводе се све тежи приступ финансијским средствима на међународном банкарском тржишту и увођење нових маржи за ризичне земље међу којима је и БиХ, а тиме и РС.

Каматне стопе на кредите у БиХ биљеже раст у последњем кварталу 2008. године, изузев на краткорочне кредите становништву (Графикон 15). Посебно изражен раст су имале каматне стопе на дугорочне кредите што је посљедица недостатка дугорочних извора капитала на тржиштима на којима се БХ банке задужују.

Графикон15: Активне каматне стопе у БиХ (%)

Извор: ЦББиХ

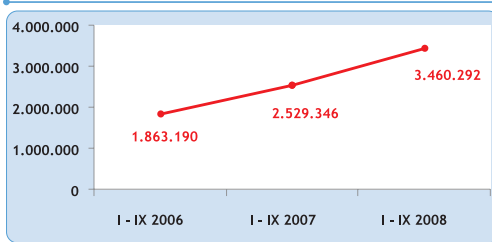
Кредитна експанзија у прва три квартала 2008. године довела је укупне кредите у РС на ниво од 3,4 милијарде КМ што представља повећање од 36,8% (г/г).

Собзиром да индиректни ефекти глобалне финансијске кризе не заобилазе ни РС, може се очекивати нижи степен експанзије кредита у 2009. него у претходних неколико година³¹. **Банкама би могли бити теже доступни извори средстава, посебно када је ријеч о задуживању на међународном финансијском тржишту.**

У другом кварталу 2008. године, ИРБРС је почела са реализацијом пласмана предвиђених Развојним програмом РС. Током 2008. године одобрено је 186,8 милиона КМ путем шест кредитних линија, што представља 81,4% од укупног износа планираних средстава за дату годину. (види Табелу 4)

У наредном периоду, **ИРБРС ће имати значајну улогу када је ријеч о превазилажењу финансијске кризе у РС кроз активну финансијску подршку домаћих предузећа**, посебно оних сегмената који могу бити највише погођени кризом. У датом моменту, ИРБРС дјелује контрациклично и представља извор дугорочног капитала за домаће финансијске посреднике.

Графикон 16: Укупни кредити у РС (у 000 КМ)

Извор: Агенција за банкарство РС

Табела 4: Преглед пласмана ИРБРС по кредитним линијама

Кредитне линије	Износ у КМ
КЛ за почетне пословне активности	160.000,00
КЛ за микробизнис у пољопривреди	3.568.809,80
КЛ за пољопривреду	16.402.860,50
КЛ за предузетнике и предузећа	99.279.917,00
Стамбени кредити	55.876.401,00
КЛ за јединице локалне самоуправе	11.520.000,00
УКУПНО	186.807.988,00

Извор: ИРБРС

30. Шестомјесечни EURIBOR је износио 2,176% на дан 30.01.2009., www.euribor.org.

31. У периоду 2002-2008. укупни кредити у РС биљеже значајну експанзију, посебно у 2005. када су биљежили раст од 46,1% (г/г).

4.2.2 Берзе

Остварени резултати у 2008. години, доказују да је **домаће тржиште капитала интегрални дио глобалног тржишта и, као такво, није остало имуно на дисторзивне ефекте глобалне финансијске и економске кризе**, праћене “хроничним” песимизмом и опрезношћу инвеститора.

Берзански индекс Републике Српске - БИРС, током 2008. године, изгубио је 59,9% своје вриједности, потонувши на 1.027,94 бодова³². Тренд оштрог пада берзанских индекса евидентан је и на осталим тржиштима капитала у региону (види Графикон 17).

Протеклу годину обиљежила је **ниска ликвидност домаћег тржишта капитала**. Укупни промет по свим сегментима Бањалучке берзе, износио је 275.090.237 КМ и пао је, приближно, на ниво из 2005. године (види Графикон 18).

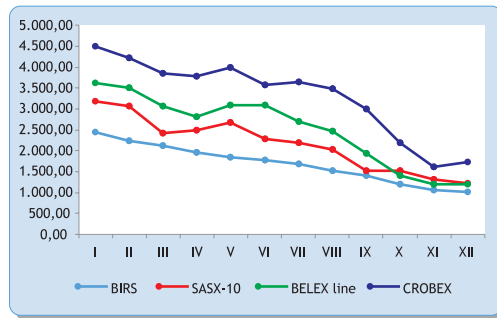
У структури укупног промета, **блок послови учествују са 42%**, а **послови предузимања са 5,8%**³³. Доминација ових, периодичних трансакција, утицала је на осцилације у мјесечним вриједностима оствареног промета (види Графикон 19).

Година 2008. протекла је у знаку интензивног развоја дужничког тржишта, као сегмента укупног тржишта капитала. Наиме, општине Лакташи и Градишка и Град Бања Лука, као и предузеће “Цер” а.д. Прњавор успјешно су реализовали емисије сопствених обвезница³⁴. ИРБРС је донијела одлуку о учешћу у откупу емисије, уписом 4.990 обвезница Општине Градишка. У истом периоду, **промет обвезница биљежи раст од готово 1.350 %**³⁵. Трговало се обвезницама емитента *Balkan Investment Bank a.d. Бања Лука, Општина Лакташи, Република Српска - стара девизна штедња, Република Српска - опште обавезе, Република Српска - измирење ратне штете 1, Република Српска - измирење ратне штете 2 и НЛБ Развојна банка а.д. Бања Лука.*

У 2008. години, **успјешно је реализована иницијална јавна понуда (ИПО) предузећа “Fratello-trade” из Бањалуке чиме је исто постало прво приватно предузеће у РС и БиХ које је изашло на берзу**. У циљу подршке развоју тржишта капитала и предузећа, спремних да на овај начин обезбједе новац за финансирање пословања, ИРБРС је подржала ИПО, уписом акција у висини од 250.000 КМ. Успјешна реализација ИПО, показала је да домаће тржиште може успјешно вршити своју основну функцију - спајање понуде и потражње за капиталом тј. примарно финансирање.

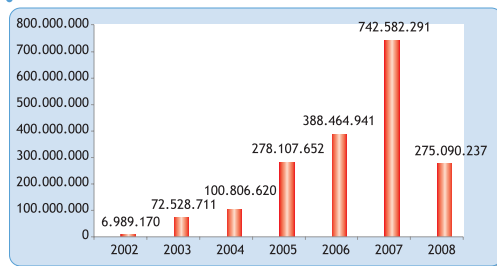
Укупна тржишна капитализација на Бањалучкој берзи, на крају 2008. године, износила је око 3,7 милијарди КМ и мања је за око 4 милијарде КМ у односу на њену вриједност на крају прошле године (види Графикон 20).

Графикон 17: Вриједност берзанских индекса у региону, у 2008. години, по мјесецима

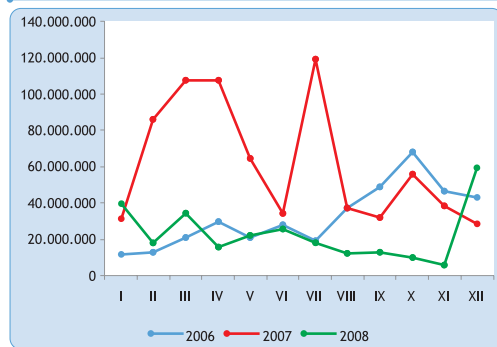
Извор: Регионалне берзе

Графикон 18: Вриједност укупног промета на Бањалучкој берзи, по годинама, у КМ

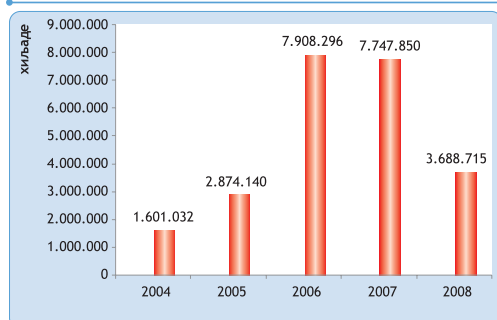
Извор: Бањалучка берза

Графикон 19: Вриједност оствареног промета на Бањалучкој берзи у 2008. години, по мјесецима, у КМ

Извор: Бањалучка берза

Графикон 20: Вриједност тржишне капитализације на Бањалучкој берзи, по годинама, у КМ

Извор: Бањалучка берза

32. Вриједност БИРС на почетку 2008. године износила је 2.564,33 бодова. Извор: Бањалучка берза.

33. Извор: Бањалучка берза.

34. У структури укупног промета, јавна понуда обвезница учествује са 6,5%. Извор: Бањалучка берза.

35. У структури укупног промета, промет обвезница учествује са 4,2%. Извор: Бањалучка берза.

V СПОЉНА ТРГОВИНА

Наставак вишегодишњег тренда раста спољнотрговинске активности РС и БиХ присутан је и у 2008. години (види Графиконе 21 и 22). **Укупна спољнотрговинска размјена РС расла је за 20,8% (г/г), док је на нивоу БиХ тај раст осјетно мањи и износи 15,9% (г/г).**

Уколико, као показатељ **конкурентности домаћег извоза прихватимо његову просјечну вриједност по глави становника**, евидентно је да РС, и поред раста извоза, значајно заостаје за осталим земљама региона (види Графикон 23).

Осим ниске конкурентности, **за домаћи извоз карактеристична је и неповољна секторска и географска структура**. Неповољна секторска структура последица је лоше секторске структуре домаће прерађивачке индустрије у којој доминирају сектори са нижом додатом вриједношћу. **Главни извозни производи јесу сировине и полупроизводи.**

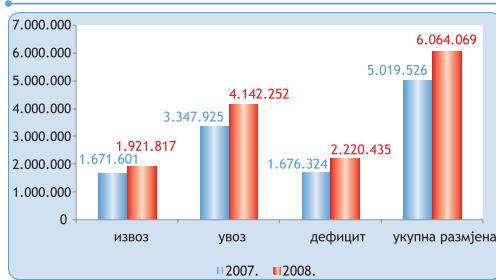
Око 50% укупне спољнотрговинске размјене РС у 2008. години, реализовано је само са три партнера: Србијом, Хрватском и Италијом. У структури оствареног извоза из БиХ, највеће релативно учешће има **извоз у земље чланице ЕУ (41,3%)** и земље потписнице Споразума о централноевропској зони слободне трговине - **СЕФТА³⁶ (26,9%)**. Истовремено, **35,9% увоза у БиХ потиче из ЕУ, односно 21,6% из земаља потписница Споразума.** Висока концентрација домаће спољнотрговинске активности чини је осјетљивом на испољена друштвено-економска кретања и трендове у земљама партнерима.

Раст домаћег увоза био је под снажним утицајем раста цијена сирове нафте на свјетским тржиштима, током првих седам мјесеци 2008. године. **У релативној структури увоза у РС, доминирају нафта и нафтни деривати (14,1%), храна и живе животиње (14,6%) и машине и транспортна средства (18%).** У посљедњем кварталу 2008. године, успешно је окончана реконструкција старе линије и Рафинерија нафте Брод је поново пуштена у рад. **Почетак рада Рафинерије генерисаће низ позитивних ефеката: смањење увозне зависности РС за овим стратешким енергентом, смањење притиска на трговински дефицит³⁷, производња извозних вишкова, повећање домаће запослености и сл.**

Током 2008. године, **извоз из РС биљежи релативно уравнотежену мјесечну динамику** (види Графикон 24). У посљедња два мјесеца, евидентно је благо смањење његове вриједности, иницирано успоравањем глобалне економије.

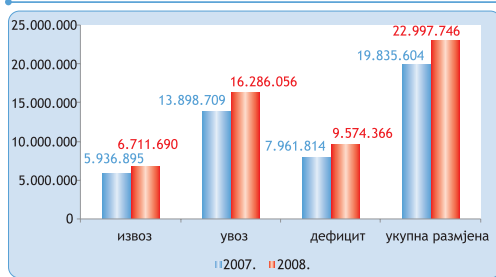
Након оштрог раста у фебруару у односу на јануар 2008. године (51,1%),³⁸ вриједност РС увоза се задржава на релативно константном нивоу, све до октобра. Крај 2008. године био је у знаку осјетне стагнације увоза (види Графикон 24) што је, највећим дијелом, последица негативног дејства глобалне финансијске и економске кризе на обим домаће потрошње, која се највећим дијелом подмирује из увоза.

Графикон 21: Компаративни однос спољнотрговинске активности РС у 2007. и 2008. години, у 000 КМ

Извор: РЗС РС

Графикон 22: Компаративни однос спољнотрговинске активности БиХ у 2007. и 2008. години, у 000 КМ

Извор: БХАС

Графикон 23: Вриједност оствареног извоза по становнику, у 2008. години, у КМ

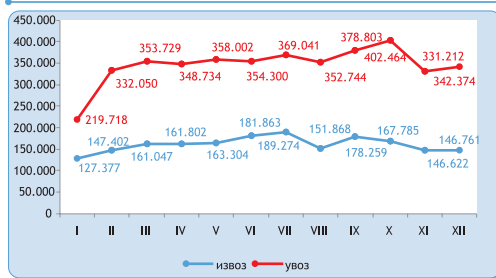

Извор: Државна статистичка тијела

Раст домаћег увоза био је под снажним утицајем раста цијена сирове нафте на свјетским тржиштима, током првих седам мјесеци 2008. године. **У релативној структури увоза у РС, доминирају нафта и нафтни деривати (14,1%), храна и живе животиње (14,6%) и машине и транспортна средства (18%).** У посљедњем кварталу 2008. године, успешно је окончана реконструкција старе линије и Рафинерија нафте Брод је поново пуштена у рад. **Почетак рада Рафинерије генерисаће низ позитивних ефеката: смањење увозне зависности РС за овим стратешким енергентом, смањење притиска на трговински дефицит³⁷, производња извозних вишкова, повећање домаће запослености и сл.**

Током 2008. године, **извоз из РС биљежи релативно уравнотежену мјесечну динамику** (види Графикон 24). У посљедња два мјесеца, евидентно је благо смањење његове вриједности, иницирано успоравањем глобалне економије.

Графикон 24: Мјесечна динамика извоза и увоза у РС, 2008. година, у 000 КМ

Извор: РЗС РС

36. Албанија, БиХ, Хрватска, Македонија, Молдавија, Црна Гора, Србија и Мисија привремене управе УН на Косову, у име Косова.

37. Увоз скупље, прерађене нафте се супституише увозом јефтине, сирове нафте.

38. Раст вриједности увоза је последица раста цијена увозних производа, а не значајног повећања увезених количина.

Домаће тржиште је, готово, у потпуности либерализовано (СЕФТА, Споразум о стабилизацији и придруживању³⁹). Отвореност тржишта у комбинацији са ниском продуктивношћу и неадекватном диверзификацијом домаће производње, стварају реалну основу за **даљњи раст увоза**.

У протеклом периоду, елиминисан је највећи дио **директних извозних баријера** (царине, таксе, количинска ограничења и сл.). Примјеном правила дијагоналне кумулације порјекла⁴⁰, у оквиру СЕФТА Споразума, створене су објективне претпоставке за експанзију домаћег извоза.

Ступањем на снагу Привременог споразума **елиминисане су извозне царине на индустријске производе у међусобној трговини између ЕУ и БиХ. ЕУ је укинула царине на увоз пољопривредних производа поријеклом из БиХ, осим оних из тарифних бројева 0102 (жива говеда), 0201 (говеђе месо, свјеже или расхлађено), 0202 (говеђе месо, смрзнуто), 1701 (шећер од трске или шећерне репе и хемијски чисте сахарозе, у чврстом облику), 1702⁴¹ (остали шећери, укључујући хемијски чисту лактозу, малтозу, глукозу и фруктозу, у чврстом стању; шећерни сирупи без додатних арома или материја за бојење; умјетни мед, мијешан, али не са природним медом; карамел) и 2204 (вина произведена од свјежег грожђа)** Комбиноване номенклатуре. **За производе обухваћене поглављима 7 (пластика и производи од пластике, каучук и производи од каучука) и 8 (сирова кожа и кожа, штављена кожа крзно и производи од крзна; седларија и опрема; путна роба, торбе и слични spremници; производи од животињских цријева)** Комбиноване номенклатуре **примјењује се само специфична царина** (укида се ad valorem царина). **ЕУ задржава царине на увоз производа од јунетине (baby-beef) поријеклом из БиХ, на нивоу од 20% ad valorem царине и 20% специфичне царине утврђене у Јединственој царинској тарифи.**⁴²

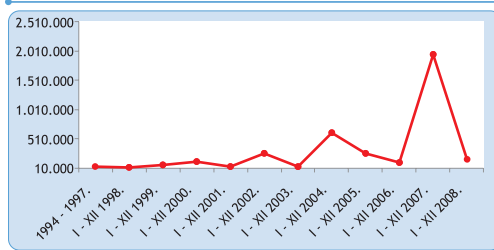
Међутим, **индиректне извозне баријере**, базиране на ригорозним стандардима квалитета, сертификацији, санитарним и фитосанитарним мјерама, представљају ограничење за значајнију експанзију извоза. Домаћа производња се, још увијек, неуспјешно “носи” са овим лимитирајућим факторима, конципираним на дозвољеним протекционистичким инструментима.

VI СТРАНЕ ДИРЕКТНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ⁴³

У претходној 2008. години, Република Српска је привукла укупно 302 милиона КМ⁴⁴ бруто вриједности страних директних инвестиција (СДИ), односно 166 милиона КМ⁴⁵ нето вриједности СДИ⁴⁶. С обзиром да је укупна нето вриједност свих СДИ регистрованих у Републици Српској за цијели период праћења, од маја 1994. до 31.12.2008. године, износила 3.682.121.000 КМ, СДИ у 2008. чине 4,5 % укупних улагања у Републику Српску за цијели евидентирани период.

У односу на 2007. годину, када су нето стране директне инвестиције износиле 1,95 милијарди КМ⁴⁷, СДИ у 2008. години износе свега 8,5% вриједности претходне године. Међутим, ако изузмемо прошлогодишњу инвестицију (приватизација) у „Телекомуникације Републике Српске“, која је сама износила 1,26 милијарди КМ, укупан износ нето страних директних инвестиција за 2007. годину би износио свега 689 милиона КМ. Такође, ако узмемо у обзир и улагања у „Рафинерију нафте“ и „Рафинерију уља“ Модрича од стране руског инвеститора (приватизација) од 482 милиона КМ, укупне СДИ у 2007. години у РС, без ове три велике инвестиције, би износиле

Графикон 25: Прилив страних директних инвестиција (СДИ) у Републици Српској по годинама (у 000 КМ)

Извор: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ

39. Да би се Споразум у потпуности могао примјењивати неопходно је да буде ратификован од стране сваке чланице ЕУ. До испуњења услова за његову потпуно примјену, склопљен је Привремени споразум о трговини и трговинским питањима, који је ступио на снагу 01.07.2008. године.

40. Примјена дијагоналне кумулације робе у трговини између региона и касније региона са ЕУ, према одредбама СЕФТА Споразума значи да се компоненте са поријеклом партнера (пословни партнер- предузеће из региона, чланица СЕФТА) третирају као домаће поријекло.

41. Од дана ступања на снагу Привременог споразума, ЕУ је, у оквиру годишње царинске квоте од 12.000 тона у нето тежини, укинула царине на увоз производа поријеклом из БиХ из тарифних бројева 1701 и 1702 Комбиноване номенклатуре.

42. Додатне информације можете пронаћи у “Економски монитор ИРБРС” бр 2, септембар 2008. године.

43. Користени су подаци Министарства спољне трговине и економских односа БиХ

44. 302.075.000 КМ

45. 165.675.000 КМ – у 2008. години је дошло до и до смањења СДИ у износу од 136,4 милиона КМ.

46. Нето вриједност СДИ подразумијева одузимање вриједности смањења капитала од укупне бруто вриједности СДИ, тј. узимају у обзир одлив страног капитала као резултат повлачења страних улагања или трансфера капитала босанскохерцеговачким пословним субјектима, као и смањења услед покрића губитака у предузећима са страним капиталом

47. 1.952.485.000 КМ

око 206 милиона КМ, што је за 24% више него што је уложено у 2008. години. У 2008. регистрована је само једна приватизација од стране страног инвеститора у износу од 6 милиона КМ⁴⁸.

Када су биле у питању СДИ преко 100.000 КМ у Републици Српској у 2008. години, најзначајније инвестиције односе се на Словенију (78 милиона КМ), Србију (59 милиона КМ) и Аустрију (58 милиона КМ). Интересантна је чињеница да су и претходне три године Словенија, Србија и Аустрија биле међу најзначајнијим инвеститорима у Републици Српској⁴⁹. У 2008. години у РС највише СДИ је дошло у секторе: трговине (130 милиона КМ), производње (117 милиона КМ) и банкарства (45 милиона КМ). Највише инвестиционих пројеката било је у секторима: производње (48), трговине (37) и финансија (4). Као што се може примјетити, пројекти у секторе производње и трговине су имале убједљиво највеће учешће у укупном броју пројеката. Иначе, појединачна инвестиција са највећом вриједношћу у 2008. години у Републици Српској износила је 59 милиона КМ и односила се на сектор трговине⁵⁰.

Такође, и у претходне три године (2005., 2006. и 2007.), сектори производње, банкарства и трговине били су сектори у којима је забиљежено највише страних директних инвестиција у Републици Српској. Треба рећи да трговина, ниједном у ове три године, за разлику од 2008. године, није била сектор са највећим приливом СДИ. Укупно узевши у 2005., 2006. и 2007. години убједљиво највећи број инвестиционих пројеката био је у сектору производње, тј. 103 инвестициона пројекта⁵¹.

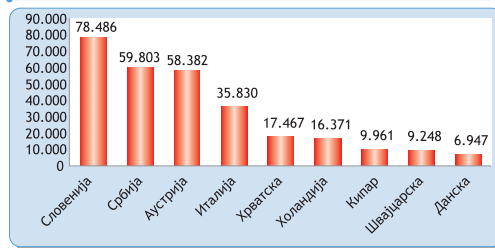
На нивоу цијеле БиХ, бруто стране директне инвестиције у 2008. години су износиле 737 милиона КМ⁵². Такође, због смањења капитала у износу од 160 милиона КМ⁵³, нето стране директне инвестиције су износиле 577 милиона КМ⁵⁴.

Када су биле у питању инвестиције чија је вриједност износила преко 1 милион КМ, највећа вриједност инвестиција у БиХ у 2008. години односила се на Словенију (224 милиона КМ), Аустрију (148 милиона КМ) и Хрватску (66 милиона КМ). Истовремено највећи број инвестиционих пројеката био је из Хрватске (23), Словеније (22), као и Србије (15) и Аустрије (15).

Према улагањима у секторе у БиХ⁵⁵, у 2008. години највише улагања је било у производњу (335 милиона КМ), трговину (218 милиона КМ) и банкарство (94 милиона КМ). Највише инвестиционих пројеката било је у секторима производње (60), трговине (32) и услуга (5).

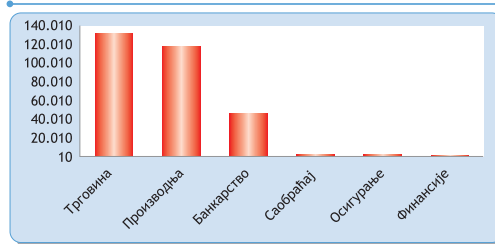
Инвестиције које су имале највећу вриједност у БиХ у 2008. години су биле: „Mercator“ д.д. Љубљана инвестирала је у „М-БЛ“ друштво за трговину на велико и мало д.о.о. Бања Лука (59 милиона КМ), „Mittal Steel Holdings AG“ из Швајцарске инвестирала је у „ArcelorMittal Зеница“ (46 милиона КМ), као и „Droga Kolinska Živilska ind.“ д.д. из Словеније инвестирала је у „Аргета“ д.о.о. Сарајево (45 милиона КМ).

Графикон 26: Прилив СДИ у РС за 2008. по земљама-улагачима (у 000 КМ)

Извор: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ

Графикон 27: Прилив СДИ у РС за 2008. по дјелатностима-секторима (у 000 КМ)

Извор: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ

48. Фабрика компресора и пнеуматских апарата АД Добој (6.024.000 КМ) – инвеститори АИКОН и ТЕР Хрватска. Иначе по подацима ИРБРС у 2008. години страна лица преузела су путем приватизације (берза) још два предузећа у РС: Чајавец-алатница Бања Лука (431.388,54 КМ) и Поткозарје Градишка (649.134 КМ)

49. Према подацима Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и базе података ИРБРС.

50. Меркатор д.д. Љубљана инвестирао је у „М-БЛ“ друштво за трговину на велико и мало д.о.о. Бања Лука

51. Према подацима Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и базе података ИРБРС.

52. 737.838.000 КМ

53. 160.046.000 КМ

54. 577.792.000 КМ

55. Инвестиције преко 1 милион КМ

СТАТИСТИЧКИ АНЕКС

Индекси физичког обима индустријске производње РС у 2008. години

Индексни период	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Базни период	Исти период претходне године												
Индустрија	116,8	104,8	106,3	106,0	114,2	106,2	110,6	112,5	106,2	105,5	100,5	122,9	199,6
С) Вађење руда и камена	114,1	90,6	151,2	125,0	135,6	113,8	118,6	110,1	122,2	104,9	109,6	79,3	106,7
Д) Прерађивачка индустрија	119,4	100,6	98,6	105,0	105,8	96,7	103,8	106,6	103,0	111,2	105,1	138,2	254,2
Е) Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом и водом	110,5	114,1	117,0	104,4	136,9	141,6	131,9	135,4	110,3	89,8	86,3	95,1	98,9

Извор: РЗС РС

Индекси физичког обима индустријске производње РС по годинама

Индексни период	I-XII 2005.	I-XII 2006.	I-XII 2007.	I-XII 2008.
Базни период	Исти период претходне године			
Индустрија	119,8	119,1	101,4	116,8
С) Вађење руда и камена	118,0	120,6	102,7	114,1
Д) Прерађивачка индустрија	123,2	121,3	104,1	119,4
Е) Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом и водом	106,9	109,7	94,6	110,5

Извор: РЗС РС

Грађевинска активност РС у 2008. години

	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вриједност извршених радова, у 000 КМ	623.023	19.466	36.565	49.389	37.779	46.022	45.985	56.659	54.584	78.048	64.417	65.699	88.696
Број радника на грађевинским радовима	5.326	3.918	4.788	5.260	5.442	5.338	5.390	5.443	5.539	5.675	5.865	5.721	5.624
Извршени ефективни часови на грађевинским радовима	11.225.102	611.817	803.283	878.962	934.992	938.972	958.549	1.001.429	991.111	1.006.856	1.092.216	991.777	1.025.861

Извор: РЗС РС

Незапосленост у РС у 2008. години

Категорија	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Број незапослених	135.102	136.108	138.134	138.497	137.580	136.071	135.524	134.808	133.827	133.075	132.426	132.098	133.074
Новопријављени на евиденцију	5.092	5.431	7.036	5.840	4.588	3.837	4.437	5.064	4.135	5.483	5.176	4.583	5.494
Укупно брисани са евиденције	5.521	4.134	4.932	5.849	5.814	5.469	5.252	6.206	5.751	6.843	6.138	5.144	4.715
Брисани са евиденције ради запослења	2.458	1.729	2.296	2.672	2.619	2.398	2.240	2.723	2.471	3.315	2.810	2.332	1.888

Извор: ЗЗЗРС

Просјечне нето плате по секторима у РС у 2008. години, у КМ

Сектори	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Укупно	755	584	724	731	751	758	768	765	779	783	783	790	819
А Пољопривреда, лов и шумарство	618	528	555	575	577	599	626	627	646	655	659	672	670
В Рибарство	680	536	591	656	709	690	708	704	699	681	683	670	756
С Вађење руде и камена	849	699	690	750	809	872	914	883	864	916	903	905	1022
Д Прерађивачка индустрија	490	444	453	461	480	489	499	495	507	502	510	518	518
Е Производња и снабдијевање ел. енергијом, гасом и водом	828	715	745	755	784	841	859	849	856	880	871	864	898
Ф Грађевинарство	536	480	471	476	510	517	531	545	561	572	567	593	586
Г Трговина, оправка моторних возила, мотоцикала и предмета за личну употребу и домаћинство	506	447	468	468	499	510	501	505	515	524	536	533	556
Н Хотели и ресторани	457	463	456	430	441	442	463	461	469	472	450	475	471
И Саобраћај, складиштење и везе	758	617	740	764	750	758	771	776	762	756	752	764	821
Ј Финансијско посредовање	1219	1176	1176	1180	1217	1217	1220	1216	1232	1255	1204	1218	1297
К Активности у вези с некретнинама, изнајмљивање и пословне активности	639	549	618	610	607	623	631	647	686	636	676	665	680
Л Државна управа и одбрана, обавезно социјално осигурање	1023	771	1008	994	1022	1031	1036	1039	1050	1064	1059	1059	1107
М Образовање	832	526	747	848	829	827	795	840	894	895	890	913	948
Н Здравство и социјални рад	1109	666	1221	1123	1169	1199	1138	1103	1138	1122	1143	1151	1105
О Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	582	486	533	553	569	580	586	586	594	600	620	622	631

Извор: РЗС РС

Просјечне пензије у РС у 2008. години, у КМ

Период	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Износ	294	227	266	280	273	300	301	301	301	319	319	319	320

Извор: Фонд ПИО РС и калкулације ИРБРС

Преглед кретања инфлације у РС у 2008. години, мјерена индексом потрошачких цијена CPI

Индексни период	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Базни период	исти период претходне године												
УКУПНО	107,2	105,8	105,8	106,7	107,4	108,0	109,3	109,7	109,4	108,7	106,6	105,1	103,6
Храна и безалкохолна пића	111,2	110,4	110,6	112,3	112,0	113,0	114,5	114,7	113,5	112,1	109,0	107,3	105,2
Алкохолна пића и дуван	101,2	100,2	100,4	100,5	100,7	100,6	101,0	101,5	101,8	102,0	101,7	101,7	101,7
Одјећа и обућа	98,2	97,8	98,0	98,0	98,3	98,3	98,6	98,6	98,2	98,0	98,3	98,1	98,0
Становање, вода, ел. енергија, плин и други енергенти	108,2	103,9	103,8	104,2	109,4	109,5	110,0	110,5	113,6	113,6	107,5	107,7	107,5
Намјештај, кућански уређаји и редовно одржавање куће	102,0	101,4	101,5	101,5	101,6	101,3	101,5	101,8	102,2	102,4	102,8	102,8	102,5
Здравство	101,5	101,9	102,1	102,4	102,0	101,8	101,8	101,2	101,3	101,0	100,6	100,8	100,8
Превоз	112,5	111,0	110,4	112,0	112,2	114,4	118,9	120,5	118,2	116,6	113,0	104,3	99,0
Комуникације	104,9	105,5	105,4	105,5	105,4	105,4	103,7	103,7	103,6	103,6	103,6	106,6	106,6
Рекреација и култура	103,1	99,9	99,8	101,1	101,6	101,4	104,8	104,7	104,8	104,9	104,8	104,9	104,9
Образовање	103,2	104,5	104,5	104,1	104,1	104,1	104,1	104,1	104,1	101,5	101,5	101,1	101,1
Ресторани и хотели	104,4	101,7	102,1	102,5	103,4	103,8	104,3	105,5	105,7	106,3	106,2	105,6	106,0
Остала добра и услуге	102,7	101,6	101,6	102,0	102,4	102,6	102,7	103,0	103,0	103,2	103,3	103,6	103,5

Извор: РЗС РС

Активне каматне стопе у БиХ у 2008. години, у %

Категорија	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Каматне стопе на краткорочне кредите приватним предузећима	7,1	6,9	6,8	6,8	6,8	6,8	6,9	6,8	6,9	7,1	7,3	7,4
Каматне стопе на краткорочне кредите становништву	9,3	9,5	9,9	9,5	9,7	9,3	9,5	9,9	9,8	9,4	9,2	9,1
Каматне стопе на дугорочне кредите приватним предузећима	8,4	7,6	7,1	6,9	6,7	7,3	6,8	6,3	6,4	7,4	7,2	7,4
Каматне стопе на дугорочне кредите становништву	9,5	9,1	9,5	10,0	9,8	8,8	8,7	8,6	8,9	10,7	11,9	10,9

Извор: ЦББиХ

Спољнотрговинска размјена РС и БиХ у 2008. години, у 000 КМ

Период	I-XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Република Српска													
Извоз	1.921.817	127.377	147.402	161.047	161.802	163.304	181.863	189.274	151.868	178.259	167.785	146.761	146.622
Увоз	4.142.252	219.718	332.050	353.729	348.734	358.002	354.300	369.041	352.744	378.803	402.464	331.212	342.374
Обим робне размјене	6.064.069	347.095	479.452	514.776	510.536	521.306	536.163	558.315	504.612	557.062	570.249	477.973	488.996
Салдо робне размјене	-2.220.435	-92.341	-184.648	-192.682	-186.932	-194.698	-172.437	-179.767	-200.876	-200.544	-234.679	-184.451	-195.752
Покривеност увоза извозом у %	46,4	58,0	44,4	45,5	46,4	45,6	51,3	51,3	43,1	47,1	41,7	44,3	42,8
Босна и Херцеговина													
Извоз	6.711.690	485.952	545.562	535.459	567.916	600.588	614.074	635.412	547.084	616.611	582.804	538.259	444.657
Увоз	16.286.056	1.000.886	1.303.691	1.367.713	1.452.187	1.427.541	1.425.798	1.501.369	1.382.606	1.475.647	1.543.464	1.229.773	1.176.142
Обим робне размјене	22.997.746	1.486.838	1.849.253	1.903.172	2.020.103	2.028.129	2.039.872	2.136.781	1.929.690	2.092.258	2.126.268	1.768.032	1.620.799
Салдо робне размјене	-9.574.366	-514.934	-758.129	-832.254	-884.271	-826.953	-811.724	-865.957	-835.522	-859.036	-960.660	-691.514	-731.485
Покривеност увоза извозом у %	41,2	48,6	41,8	39,1	39,1	42,1	43,1	42,3	39,6	41,8	37,8	43,8	37,8

Извор: РЗС РС; Агенција за статистику БиХ

Припремио: Сектор за макроекономску анализу ИРБРС

Објављено: март 2009. године

Подаци кориштени у овој публикацији у највећем дијелу су преузети из екстерних извора. Инвестиционо-развојна банка Републике Српске не сноси никакву одговорност за евентуалну нетачност ових података, као ни за штету насталу кориштењем истих.

Copyright (c) Инвестиционо-развојна банка Републике Српске 2009. Сва права задржана.
